

Tractatus IV. De Vitiis, & Peccatis.

lustrare peccantem, dum felicitas magis eligit deformitatem peccati
incurrere, quam ab alio efficiere. Sed deformitas peccati nullo modo cadit sub voluntate divina; sed consequitur ex hoc, quod liberum arbitrium recedit ab ordine voluntatis divinae.

XLI. Objicunt oboz. Qui cuius est actus, quo homo sit deterior, ipso auctore sit deterior; ergo si Deus cauſat peccati, per quem homo sit deterior, erit Deus auctore de-terior.

L. Urgetur. Omne, quod est bonum, aliqui bonum est; fed datur quidam peccata, quorum actus nemini sunt boni; quia & facient inuenient, & ei, in quem sunt, ut homicidium, adulterium &c. ergo tales actus nullo modo sunt boni, nec sunt a Deo.

LI. Respondeo, neg. ant. Cuius falsitas exemplis patet, Nam cum duo eidemnam simili trahunt, ad eundem actum concurrent; & tamen unus potest trahere ad bonum finem, alter ad malum, quin ille sit causa, quare iste sit deterior. Similiter cum Dominus per suum servum exercet aliquod opus, quod servus facit malo fine, & Dominus bono: hic facit actum, qui aliud sit deterior; nec tamen iste eo auctore sit deterior. Sic ergo cum Deus per ministrum baptizat; vel absolvit, illa actiones a Deo sunt, ut primo, & principali operante, a ministro autem ut instrumentum tantum agentem; & tamen si minister improbe, & malo fine eas exercet, minister sit deterior, quin Deo auctore sit deterior. Quia inordinatio earum actionum ex prava ejus voluntate voluntiam tamquam bonum.

LII. Ad id, quod urgetur, respondeo D. Thom. in 2. diff. 37. q. 2. a. 21. Quod cum dicitur, actus peccati nullus bonus est hoc conveniens fisi, secundum quod sub determinante consideratur & hoc modo non reducitur in Deum, sicut in causam. Nullus tamen actus est, qui secundum se confidetur in malitiae; nempe, quod Diabolus suggerendo, vel aliquo appetibili preponendo, inducit ad affectionem peccati, ut ait Div. Thom. hic ad 1.

LIII. Superficiens alia objectiones, quas prætermitto. Tunc ne prolixitate plus expao indulgiam. Tunc quia ex his, quæ dicta sunt, facilis adest potest solutio. Solum aliqui videbentur addenda ad salvandum, quoniam non ledatur sanctitas Dei per concursum prædeterminatum ad actum peccati, ut communiter docent Thomistæ. Sed quia de hoc loci fulminus, dum ageremus de efficacia divinorum decretorum; & quia postea, quod Deus sit per se causa actus peccati, quin sit causa deformitatis, nulla major difficultas apparet, quod sit causa movens, & prædeterminans ad illum; & confat ex D. Thom. superioris relat. ex quist. 3. de Malo art. 2. in corp. & ad 4. Ideo de etiam ab initio, solumque filio in eo, quod docet in 2. diff. 37. quist. 2. aet. 2. ubi obiectant, quod si Deus effectus causa actus peccati, moveret, & cooperaret ad malum, responderet: Quod illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinans ad actionem, secundum quod actio deformitatis substat, unde mala est. Hoc autem Deo non convenit: & ideo non operari, ut ad malum cooperari dicatur, quoniam actionis illius causa sit, in qua malum consistit, secundum quod inservi agenti esse, posse, & agere, & quidquid perfectionis in agente est.

D U B I U M . V.

An Diabolus sit hominibus causa peccandi?

S. I.

An sit causa directa?

I. Diabolus peccasse, ac peccare, aique adeo esse causam directam peccatorum, quia ipse committit, nemini dubium est; sive Scripturam conflamus, que 1. Jo. 3. vers. 8. dicit: Diabolus ab initio peccat, & vice reculatur ea, que in 1. p. de peccato Angelorum a nobis dicta sunt. Quod ergo in dubium vertitur est: An sit directa causa peccatorum, quia ab hominibus committuntur. De quo S. Doctor hac 1. 2. q. 80. 1. & q. 3. de Malo a. 3.

II. Certum est, Diabolus esse aliquomodo causam peccatorum, quae homines committunt. Ipse enim induxit Euan- gelium ad peccandum; tentavit ad illud inducere S. Job, Imo & ipsum Christum. Unde Sanctus Petrus Epist. 1. cap. 5. v. 8. Vigilate (inquit) quia adversarius noster Diabolus circumserit, quem deuores. Et ad Ephes. 6. v. 11. ait Paulus: Non est nobis colluctario adversarius carnem, & sanguinem, sed adversus principes, & potestates, adversus mundi rectores tenetrum harum, contra spiritualem regnum in celis.

III. Dico ergo primo. Diabolus non est causa peccati hominis directe, vel sufficiens. Ita S. Thom. citatis locis, probatur ratione ejusdem. Ut Diabolus esset directa causa peccati, deberet agere in voluntate, exinde moveare ad actum peccati: quia eo modo aliud est causa peccati, quo illa causa actus peccati causa autem esse non potest, nisi moveat principium illius actus ad agendum; proprium autem principium actus peccati est voluntas: sed Diabolus non potest physice moveare voluntatem hominis, interior in ea operando vel actum ejus interiori efficiendo: hoo enim solus Deus, qui est causa voluntatis, facere potest, ergo &c.

IV. Hoc mire explicat D. Thom. q. 3. de Malo a. 3. citato his verbis: Alius voluntatis nihil est aliud, quam inclinatio quidam voluntatis in volitum; sicut & appetitus naturalis nihil est aliud, quam inclinatio naturae ad aliquid. Inclinatio autem naturae est, & a forma naturali, & ab eo, qui

dedit formam: unde dicitur, quod motus ignis sursum est ab ejus levitatem, & a generante, quod talis forma crevit. Sic ergo motus voluntatis directe procedit a voluntate, & a Deo, qui est voluntatis causa; qui salve in voluntate operatur, & voluntatem inclinare potest in quidcumque voluerit. Deus autem non est causa peccati, ut supra ostendam est. Relinquitur ergo, quod nihil aliud sit directa causa peccati humani, nisi voluntas.

V. Dico secundo. Diabolus potest esse hominibus causa peccati per modum persuasuum, & ut proponens appetibile: Ita S. Thom. hac q. 80. a. 1. Ubi postquam dixit: Diabolus non potest moveare voluntatem ad peccandum, causando actum voluntatis, prosequitur dicens: quod ex parte objecti potest intelligi, quod aliquid moveat voluntatem tripliciter. Uno modo scimus ipsum objectum propinquum scimus dicimus, quod cibis excitans desiderium hominis ad comedendum. Alio modo ille, qui proponit, vel offerit hujusmodi objectum. Terter modo ille, qui persuaderet, obiectum propositum habere rationem boni & hic aliquis preponit proprium obiectum voluntati, quod est rationis bonum verum, vel apparente. Et concludit: Primo iugando modo res sensibilis exterius apparentes moveant voluntatem hominis ad peccandum. Secundo autem, & tertio modo vel Diabolus, vel etiam homo potest iniungere ad peccandum, vel offerendo aliquod appetibile sensum, vel persuadendo ratione. Sic pomum vetum moveret Hevam per modum objecti; Diabolus autem per modum exterioris offertentis, & persuasuum est.

VI. Hoc modo intelligendum est Scriptura Sap. 2. v. 24. dum ait: levitia Diaboli mors (per propriae peccatum) intravit in orbem terrarum: & exponi debet PP. dum ajunt, Diabolus inspirare malignos affectus, vel trahere animam in affectum malitiae; nempe, quod Diabolus suggerendo, vel aliquo appetibili preponendo, inducit ad affectionem peccati, ut ait Div. Thom. hic ad 1.

VII. Si dicas, inferius natum est moveri a superiori; ergo sicut Deus, qui est superior homini, & Angelo, operatur per se in utriusque voluntate: ita Angelus, qui est superior homini, in hujus voluntate potest operari; & sic Deus operatus bonum, ita Angelus malus potest operari in ea peccatum.

VIII. Respondendo, inferius natum est moveri a superiori, interius quidam operante, si superior sit causa inferioris; solum autem exterioris immutando, si non sit causa inferioris. unde patet discrimen: nam Deus est causa voluntatis Angelorum, & hominis; unde potest in ea interius operari: Diabolus autem non est causa voluntatis hominis; unde solum potest eam exterioris movere suggerendo, vel persuadendo. Quapropter alter Deus moveret ad bonum, ac Diabolus ad malum; nam Deus sua gratia movere efficienter, & intrinsecus Diabolus vero solum moraliter exterioris malum suggerendo.

S. II.

An Diabolus possit inducere Homines ad peccandum operando circa Partem Sensitivam interiorum?

IX. Dico. Posse. Ita Sanctus Thomas hac ques. 80. art. 2. & q. 3. de Malo art. 4. & prob. ejus ratione sic. Naturae corporalis naturaliter obedit spirituali, quantum ad motum localem: Unde & Diabolus omnia illa causam potest, quia ex motu locali corporis inferiorum prevente possunt, nisi virtus divina reprimatur; sed ex motu locali corporum sequi possunt varii effectus, & immutaciones in phantasie, & appetitu sensitivo hominis, quibus facilius disponuntur ad peccatum: ergo haec causant potest Diabolus, nisi a Deo reprimatur. Min. prob. Ex motu locali spirituum aliquae species formari possunt in imaginatione. Dicit enim Philoponus (lib. de Somno, & vigilia cap. 3. & 4.) Quod cum animal dormierit, descendente pluvio sanguine ad principium sensibilem, sicut simili descendente motu, sive impressione relata est sensibilium motionibus, quae in sensibilibus species conservantur, & mox principium apprehensionis itaque apparet, ac si tunc principium sensibilem a rebus ipsi exterioribus immutaretur. Similiter appetitus sensitivus concinatur ad aliquas passiones, secundum quidam determinatum motum cordis, & spiritus: itant fiat magis dispositus ad irascendum, vel concupiscendum. Cum ergo Demones hoc omnia probe norint, & naturam cuiusvis hominis propensionem; excitare possunt, sicut in dormientibus, ita & in vigilientibus motus localis in spiritibus, quibus in coram imaginatione aliquae species aliquis sensibili efformetur: & inde concinata passione facere, ut id, quod proponitur imaginationi, judicetur profectum: quia ei, qui passione deinceps, videtur esse bonum id, ad quod per passionem inclinatur. Ita discritur S. Thom. a. 2. & q. 3. de Malo art. 4. coepulentes: Sit ergo potest, quod Diabolus interior persuaderet peccatum imprimendo in vires sensitivas interiorum, & exteriorum: per modum autem disponenter potest est causa peccati, in quantum per similem commotionem spirituum, & humorum facte aliquis magis dispositus ad irascendum, vel concupiscendum, vel ad aliquid hujusmodi. Manifestum est enim, quod corpore aliquatenus disposito, est homo magis propensus ad concupiscendum, & iram, & hujusmodi passiones, quibus infirmitates homo disponit ad confessum. Sit ergo potest, quod Diabolus interior instigat ad peccatum perfuncto, & disponendo, non autem perficiendo peccatum.

X. Porro cum dicitur, Diabolus possit producere inphantiam formam, seu speciem rei; non ita intelligentem est, ut illas

Quest. VI. De Causis Peccatorum &c.

173

ut illas possit equaliter de novo efformare, & imprimere: non enim potest facere, quod cœsus natus imaginetur colores. Sic fardus a nativitate imaginetur fondos, ut adverbit S. Th. q. 3. de Malo art. 4. sed solum quod species a sensibus primordiis inter accertas (ut ait hic ad 3.) & quasi dormientes, ac fermentatas, modo dicto movere, & excitare possit, ut phantasie presententur. De quo videndum est S. Th. q. 16. de Malo art. 11. & maxime ad 3. ibi ait: Quod Diaboli non possunt novum formam imprimere in organis corporis sensuum, & possunt eam formam in organis sensibilibus conservare, aliquo modo transmutare, ut secundum eas aliquis apparitiones fieri. Quod repeat ibidem ad 9. ubi addit. hoc facere Diaboli testificando, non quidam substantiam organi dividendo, ut sic conformatur sensus doloris, sed moveant spiritum, & humorum, & sic aliquod novum imaginatio afferat secundum diversas compositiones nostras, & speciem, quasi quorundam stenium in organis sensibilibus latenter, quorum varietas ipso (Diabolus) cognoscit. Si ergo (inquit q. 3. de Malo art. 3. etatis) non ex necessarium, eminens potest inphantia Diaboli provocare. Si quis tam ex infinitis ejus presentibus, ad eam compendiens blandamente decipiantur homines, qui primi Parentes, us solidus dicit. Et si quis etiam peccata ab ipso infiniti Diaboli perseverant; per ea tamem homines sunt filii Diaboli, in quantum ipsum prius peccantem imitantes.

XI. Hinc velut dubium: an Demon temper noverit ex, que sunt in phantasie, vel in aliis sensibus interioribus, sive quo homo imaginatur, & cogitat? Cui responderet. Non temper noverit, qui sensus interior, nec ratiocinatio ordinaria, quod sub sensu voluntatis arbitrio: que cum Diabolus non subiungit voluntatis arbitrio, nec illa mouetur, nec aliquo signo exteriori appareat. Ut enim doceat D. Th. quell. 16. de Malo art. 8. Cum intellectus angelicus sit sub voluntatis arbitrio corporale, sed subiungit voluntatis arbitrio, non subiungit voluntatis arbitrio, nec illa mouetur, nec aliquo signo exteriori appareat. Nec ratiocinatio ordinaria, quod sub sensu voluntatis arbitrio, nec voluntatis arbitrio, nec voluntatis arbitrio, non potest sicut sensus interior, sicut sub sensu voluntatis arbitrio, non potest. Proposito cognoscere circa eum, si quid immediata Rex circu ipsam restringatur, sed Iohannem Regem, & civis, qui nomen secundum ordinem Regis. Unde cum voluntas interior non potest nisi a Deo moveri, cuius ordinis immediata sub sensu voluntatis arbitrio, & per consequens voluntatis cognoscere; non potest cognoscere neque a Damasco, neque a quicunque alio, nisi ab ipso Deo, & ab homine valente, & cognoscere.

XII. Ceterum cum ex dictis variis admodum modis possit Diabolus homini illudere, non tantum in sensibus exterioribus, sed & interioribus; ut miraculis voluntate ipsius afficiendo, apparitiones, & revelationes divinas simulando, nec non colloquia de rebus divinis cum B. Virgine, & etiam Christo Domino fingendo: magna propterca cautela, ac discretione uti debet Confessari ad similia detegenda, præferim in malitibus; & is, qui talia patitur, magna submissio, & humilitate munire se debet.

S. III.

Duo Quæstiones examinatur.

XIII. Quæritur primo: An Diabolus possit inducere hominem ad peccandum?

Respondeo negative cum D. Thom. hac q. 30. art. 3. Et pro hoc dico, Diabolus, vel ita perturbat imaginationem, & appetitum sensitivum, ut vias rationis liber penitus tollatur, vel impeditur: vel ita ut refringatur aliquod liberum rationis arbitrio. Prior modo necessitate quidem potest, & cogere ad actum, qui ex genere suo est peccatum (ut in rebus corporalibus, & energetibus, & quibus cogit ad emundationem sensuibus), vel etiam ad alios actus ex objecto malo). Sed ratiocinatio si legitur, & non impeditur ei ad peccatum; quia deinde libertas arbitrii, sive quia actus non potest esse voluntarius, ac proinde non peccatum. Posterior modo potest quidem disponere, sed non recessitare ad peccandum: quia ratiocinatio non sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7. Reficit Diabolus; & mox addit: & fugiat vobis. Tunc ad Ephes. 6. v. 16. ait Paulus: In omniis operibus vestris resistite, & resistent, ne quoniam ratiocinatio tua sit totaliter ligata, ex ea parte, qui est libera, potest recessitare peccato, & Diabolus tentatione repellere. Propterea mons. S. Petrus Ep. 1. cap. ultimo v. 8. Scribit epistola, & vigilate, quia adversarius vobis Diabolus circuite querens, quem devoret, ut reficiat force in eis. Et S. Jacobus c. 4. v. 7.

Tractatus IV. De Vitiis, & Peccatis.

mortalis, si homo in puris naturalibus constitutus peccaret?

Respondeo. Vel quod sunt macula effe quidem privatio nitoris ex absentia divini luminis naturalis, non ex absentia divini lumini gratiae. Vel quod adhuc effe privatio gratiae; quia illam excluderet, si in subiecto inveniret; & a Deo auctore supernaturali averteret, si hominem ad talem finem ordinatum reperiret.

D U B I U M . II.

An Reatus Poena sit effectus Peccati, quid sit, & an Peccatum possit esse Poena alterius?

S. I.

Resolutio prima Partis Dubii.

I. Deo primo. Peccatum non solum maculam, sed & reatum poenam causat. Ceterum effe deinde. Nam Scriptura passim peccatoribus poenas communiquerat. Hoc autem S. Thom. hic q. 87. art. 1. sic probat. Quidquid contra ordinem deprimitur: sed omnis, qui peccat, contra aliquem ordinem agit, cum peccatum sit actus inordinatus; ergo dignum est, ut ab eo ordine deprimitur: sed hinc depresso est poena; ergo dignum est depresso esse dignum poena.

II. Cum autem (prosequitur D. Th.) tres sint ordines, quibus subdicitur humana voluntas; ideo triplici poena puniri potest is, qui peccat. Primum enim subdicitur humana natura ordinis rationis: ita ut debet operari iuxta dictam luminis rationis. Secundo. Subdicit ordinis hominis exertus gubernatrix, vel spiritualizans, vel temporalis, politice, seu economicae. Tertio. Subdicit universalis ordinis divini regimini. Quilibet autem horum ordinum per peccatum periret: dum ille, qui peccat, agit & contra rationem, & contra legem humanam, & contra legem divinam. Unde tripliciter passim invirtitur: unus quidem a seipso, qui est conscientis remissus & alienigena ab homine: secundum vero a Deo.

III. Nota tamen primo. Ex D. Thom. hic ad 1. quod esto poena, & reatu poena, utpote conquepsum peccatum, quatenus malum ratione inordinatum, sit per accidentem, & prater intentionem peccantis; per se tamen conquepsum ex natura ipsius peccati. Quare sicut malitia, & inordinatio actus peccati, effe non sit intenta a peccante, eaque ratione sit prater intentionem ejus; non tamen per accidentem sit habet ad peccatum, cum sit potius formale peccati: ita reatus poena inordinationem conquepsum, et quod prater intentionem peccantis, quatenus peccans eum non intendit; habet tamen ad peccatum, eisque naturam per se, non per accidentem, propter ex dictis peccatum est perversum ordinis.

IV. Nota secundo cum eadem ad 2. Alium judicium ferendum esse de poena, & de reatu poena. Nam poena in quantum iusta est, bona est, & secundum ordinem iustitia. Nam Ordino iustitia (sicut S. Thom. q. 1. de Molo art. 1. ad 1.) hoc requirit, ut aliquid peccatis punitur bona, quod apparet. Sic ergo poena ipsa ab bona similitudine, sed ab mala hinc. Et hoc modo iusta, elle porcelli, & a Deo, & ab homine inficta: sed non ratione ipsa poena non est officium peccati, directe, sed difformiter, in quantum peccatum disponit, & demetur; ut peccans iustitia vindicativa puniatur. Reatus autem poena, tempe passiva conquepsum peccati ad poenam, directe effectus peccati est, & mala & iusta illud Dionysii cap. 4. de divin. Nomin. Punire non est malum, sed fieri pena dignum,

S. II.

Resolutio secunda partis Dubii.

V. Utterit hic: in quo formaliter consistat reatus poena, cum Deus, vel Princeps ordinis hominem peccatorum ad poenam, sic postulante ordinem iustitiae; Et de hac non loquimur. Tum quia ista est iusta, & bona, & vindicans ordinem iustum a peccatore. Sumi posset etiam passiva, & significat statim ejus, qui revera tenetur interea poenam; & factus est dignum poena; eo quod peccando, aliquem ex tribus ordinibus, vel omnes perverterit. Unde reatus sicut tempus defribi potest, quod sit debitum poena propter peccatum admisum habens. Et dicere cum a peccato, tum a poena peccati, tamquam medium inter utramque, peccato quidem poteris, poena autem prius. Et in hoc sensu effe effectus peccati, illud ita conquepsum est: eique intimum; ut aliquando peccatum ipsum reatus nomine nuncupetur, ut Exodi 32. ver. 35. Procul dominus populum pro reatu vici. Et Deuteronom. 21. ver. 8. Aspergat ab eis reatus sanguinis. Et rationem dat D. Thom. in 2. diff. 42. quaf. 1. art. 2. his verbis: Reatus dicitur, secundum quod aliquis est reus poena: & idem propter reatus nihil est aliud, quam obligatio ad poenam; Et quia haec obligatio quidammodo est media iusta culpam, & poenam: ex ea quod propter culpam aliqui ad panem obligantur: & idem modis transmutantur ad extrema; ut inordine ipsa culpa, vel etiam poena reatus dicitur. Hinc

VI. Dico secundo. Reatus poena, qui ex peccato sequitur, eique conquepsum, est obligatio, seu conquepsum ad poenam sufficiendam. Et probatur. Cum enim homo, propter peccatum, ad poenam subeundam obligetur; predicta obligatio est quasi media inter peccatum, ut effectus ejus, & poe-

nam, ut prior illa: & consequenter est vere, ac proprie reatus poena.

VII. Ex quo sequitur, quod quamvis contingat, poena non inferri, eo quod condonetur: immo quamvis ponereatur, Deum non destinare peccatorum ad ullam poenam; hic tamen reatus poena semper ex peccato sequitur. Semper enim is, qui peccat, reditum poena dignus & hac dignitas, se ferunt ex natura peccati sequitur; quatenus enim peccatum contra ordinem infurgit, sub quo debet contineri & sequitur, quod qui peccatum, naturaliter dignus sit, ut ab eo ordine deprimitur, ut diebamus.

VIII. In assignando autem, in quo consistat reatus, seu conquepsum poena secuta ex peccato, varie loquuntur Theologi. Probabilis tamen iudicio, reatum, seu conquepsum ad poenam realiter non distinguunt ab ipso peccato; sed esse conceptum, seu effectum secundarium ipsius peccati. Quare de peccato habituali, sicut de gratia habituali, placet philosophari. Quoadmodum enim primarium gratiae minus est factificare hominem, eum participem reddere naturae divinae; secundarium vero est facere illum dignum vita eterna: ita peccatum habituali duo habet munera: primum est maculare hominem, eumque immundum reddere, & obdilem Deo, privando sua gratia: alterum facere illum condignum peccatum eternum.

X. Cum autem dixi, reatum poena realiter non distinguunt culpa, locutus sum de reatu poena eterna, qui a culpa mortali separari nequit. Si enim loquamus de reatu poena temporali: cum ita est, etiam culpa mortali per insuffisionem in hac vita, vel per Purgatorium: ignem in futura, fiat integrum factificatio: manifestum est, ipsum a culpa mortali realiter distinguunt: cum realis separatio sit evidens signum reatus distinctionis. Sed hic denominatur a fure, quod habet divina iustitia obligandum ad talentum poenam, quodcum ea non est totaliter soluta, aut condonata. Idem dico de reatu poena peccati venialis: supposito, quod maculam non relinquat, quod taliter reatum fundare punitur, ut aliqui volunt. Si vero peccatum veniale aliquam maculam relinquit, quod nos probabilis iudicavimus supra: reatus poena temporalis erit effectus secundarius culpe venialis: ut de macula peccati mortalium.

XI. Resolutio tercia Partis Dubii.

Quare utrumque possit fieri, & esse poenam alterius: docent enim nos Sacrae Litterae, peccata praecedentia mereri, ut homo permittatur in alia, & alia peccata. Quare Apostolus ad Rom. 1. ver. 21. exaggerans ingratitudinem eorum: Qui cum cegos esset Deum, non fecit Deum glorificaverit; aut 1. 24. Propter querendos illos Deus in desideria cordis eorum, ut in mandatorum. Et aliquanto post: Propterea tradidit illos Deus in positione ignoriorum. Et item: Tradidit illus Deus in reprobam sententiam, ut faciant ea, quae non convenient. Et 2. ad Thessal. 2. 2. 11. de his, qui charitatem veritatis non receperunt, ut fatui hereti, at: Ideo mittit illis Deus operacionem erroris, ut credant mendaciam. Hoc passim docent Patres: principie S. August. l. 5. contra Julian. cap. 3. &c. in Psalm. 57. S. Gregor. lib. 25. Moral. c. 9. mod. 12. & in Ezechiel. cap. 11. qui expresse dicitur, quod quidam peccato sunt peccati: difficultas est de modo: an feliciter peccatum induat, vel indigne posuit rationem poena secundum seipsum, & per se confundatur, prout est inordinatio: an vero folium per accidentem, modo inferiori explicando.

S. Bonaventura, Scotus, Suarez, Valentinus, & alii affirman, peccatum per se habere potest rationem poena. At S. Thomas, eisque discipiuli, aliique plures illigant. Cum his ergo XI. Dico tertio. Peccatum per se confundatur nullo modo potest esse poena peccati, sed solum per accidentem. Utramque partem afferit S. Thom. hoc quaf. 87. art. 2. ubi ait: Per peccato duplicitate lequi poenam, per telescopium, & per accidentem: Per te quidam nullo modo peccatum potest esse poena peccati. Primum partem probat. Nam peccatum per se confundatur, secundum quod egreditur a voluntate: sed enim habet rationem culpi: Sed de ratione poena est, quod sit contra voluntatem ut 1. part. quaf. 48. g. 5. offendit S. Doct. ergo & Minor. prob. Nam de ratione poena est, quod sit malum, & disconveniens patienti; subindeque repugnat eius voluntati, quae est inclinatio ad bonum proprii suppositionis: peccatum autem secundum se confundatur, sed quatenus dicit deformatum, & malitiam, est voluntaria falso interpretative: quia effe peccator peccando nolle habeat deformitatem: attentis tamen circumstantiis, quibus amat potius sibi complacere, adhucendo bone delectabili, ac prohibito, quam ab illo se abstinere, censetur velle peccatum, & malitiam ejus. Quare S. Doct. in 2. diff. 36. quaf. 1. art. 3. Constat (inquit) idem effe culpam, & penam, non tamen secundum eandem rationem: quia omnis pena, in quantum pena est, voluntaria contraria inventur in omni autem culpa voluntaria ratione haberet.

XII. Probatur secundo eadem pars. Poena proprie dicta semper est secundum rectam rationem, iusta est, & a Jude, qui eam decernit, volita, ac intenta: sed peccatum, secundum suam formalem rationem, est contra rectam rationem, nec illud potest Deus intendere, velle, aut illius auctor est: ergo peccatum per se non potest inducere rationem poena. Contentit S. Augustinus l. contra Megadicionem cap.

Quæst. VII. De Effectibus Peccati, &c.

177

cap. 15. ita scribens: Nihil judicandus est dicere, qui dicit, si, ne aliqua inordinatum renunciari, si culpa per poenam non aliqua iusta esse mendacia, nisi aliquis iusta esse peccata, ac ordinatur.

D U B I U M . III.

An Peccatum aliquod inducat Reatum Poena Eternam, & Infinita Quantitas?

S. I.

Veritas de Fide.

Hanc questionem etiam tractavimus Tom. I. in 1. par. Qu. 9. de poena Demonum Dub. s. ubi contra errorem Origini adscriptum ostendimus, poenam Demonum, & Diabolorum aeternam fore, & sine nunquam habituras; que veritas est de fide. Ut tamen S. Thomas sequitur, qui eam tractat hac qu. 87. art. 3. eam leviter attingemus. Quia vero art. 4. sequenti querit: an aliqui peccato habent poena non finita in duratione, sed etiam in quantitate infinita: ideo de hoc etiam sermo erit.

XIV. Dicere tamen placet, omisso anteced. dist. confessio. Ergo peccatum, in quantum est peccatum, & a voluntate creata, seu ratione deformatis potest esse poena, neg. conseq. Ratione adjuncti, nempe, ut a Deo permisum, & ordinatum ad finem sui iustitiae, conc. confessio. Ex hoc enim sicutum sequitur, quod peccatum non ratione fui, sed adjuncti potest esse poena: quod est secundum pars nostri affecti.

XV. Respondeo S. Thom. in 2. diff. 36. qu. 1. art. 3. ad 1. ubi similiter objectionem respondens: Dicendum (inquit) quod omnis poena a Deo est, sed non secundum modum. Est enim quidam poena a Deo, scilicet ab agente, sicut poena poena, que per quamdam actionem causatur; sicut enim, omnis actionis redditus in primum agens fieri, sicut in causam. Quidam vero poena a Deo, non sicut ab agente, sed poena sicut a non agente, ut substratum gratiae. Ex eo enim, quod Deus gratiam non insit, conatur in ipso gratia privata. Ut ergo suuero mode invenimus pars annua: sicut. Quia illa pars, qui efficer per peccatum ex parte sua conuersio, & pars semper filii sui hominem affligit: ut illius annua pars, qui est substratum gratiae, que est effectus unius peccati, & causa alterius, est causa Dei, sicut non agendo: & similiter aliarum penarum filium. Alii est poena fons, qui potest est in cruciata rei sensibilis, de qua mentio est Marti. 3. ver. 10. 13. ver. 24. 25. ver. 41. & alibi sapientia, dum impia dicuntur in ignem mittentes. De utraque haec poena loquuntur praefatos assertio, quod aeterna futura sit: & quidam non solum folium ex lege a Deo latet, qui sub poena eterna peccatum mortale prohibuit; sed natura, & malitia peccati mortalis, de se poenam aeternam inducunt.

XVI. Probo primo sic. Deus, cum sit Iudex iustus, non punire peccata graviora, quam mereantur: sed punire peccata mortalia aeternis; ergo tales poenam merentur. Min. in Sacris Litteris manifestissima est. Matth. 25. ver. 46. Ibunt hi supplicium aeternum; vel ut legit S. Thom. in combitionem aeternam. Quibus aperte declarat, non solum ignem inferni fore aeternum; sed etiam combustionem; crucifixum, & supplicium Damatorum. Item Marti. 3. ver. 29. dicitur: Qui autem blasphemaverit in spiritum Sanctum, non habebit remissionem in eternum, sed res erit aeterni delicti. Et 2. ad Thessal. 1. ver. 9. de iis, qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi, dicitur: quod poena dabunt in aeternis sterinas a facie Domini.

XVII. Neque dicas, in sensu Scripturorum aeternitatem non semper significare durationem, quia profusa fine carceris; sed durationem ad longum tempus. — Nam sicut supra citato loco respondimus, ita in presenti dicimus: quod est aliquid nomen aeternum in Scriptura non significat durationem fine; dum tamen loquuntur de poena Damatorum, de aeternitate rigore tali, & nonquam finem habitura loqui, patet, ut ex contextu, cum ex communi sensu Pittam. Eodem enim modo Scriptura loquitur de aeternitate poena Damatorum, dicens, eam fore aeternam, ac loquitur de aeternitate Beatorum: sed vitam Beatorum fore aeternam, id est finem nunquam habituram, nemo unquam in dubium vertit; ergo &c. Unde Div. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 44. Confess. (inquit) & incutientes verum est, quod sicut finis non erit ergo bonorum: sed ut finis non erit tormento malorum. Nam cum veritas dicas: ibus impi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam; quia si verum est, quod promisisti, falsum procul dubio non erit, quod ministras ab Deo. Propterea Concl. Lateran. Cap. 8. dicitur: quod mali recipient cum Diabolo poenam perpetuam, & boni cum Christo gloriam sempiternam.

XVIII. Prob. secundo ratione Div. Thom. hoc art. 3. sic: Peccatum, quod ponit deordinationem de se irreparabilem, inducit reatum poenam de se irreparabilis; & aeternam; quia cum reatum poenam effectus deordinationis: manens deordinationem habens: sed de se irreparabilis; ergo inducit de se reatum poenam mortale: sed de se irreparabilis; ergo inducit de se reatum poenam. Min. prob. Illa deordinationis est de se irreparabilis; quis tollit principium aliquid ordinis, sicut deordinatio mortis, ac cecitatis dicitur ex se irreparabilis, eo quod mors tollit principium vitae, & cecitas tollit principium visus; sed peccatum mortale tollit gratiam, quae est principium vita supernaturalis, & avertendo ab ultimo fine, tollit principium ordinis, quo voluntas subditur Deo: ergo continet deordinationem de se irreparabilis. Semper enim (inquit) Div. Thom. art. 3.) defectus, quo subditur principium, irreparabilis est: si autem salutis principium, ejus virtute alii deficiunt reparari possunt. Sicut si corruptus principium visum, non potest fieri visus reparari, nisi sola virtus domini: si vero falsus principium visus, aliquis impedimento adveniens visus, reparari possunt per naturam, per artem.... Et ideo si per peccatum corruptum principium ordinis, quae voluntas hominis subditur Deo (quod est ultimus finis) erit deordinationis, quantum est de se, irreparabilis.

XIX. Observat insuper S. Thom. tum hoc art. 2. ad 1. tum in 2. diff. 36. qu. 1. art. 3. in actu peccati est aliquid, quod potest reformatum: aliquid vero est, quod non vult, immo præter intentionem ejus accedit; ut corruptio naturae conquisit, vel etiam ipsa indecoris actionis: Et ideo in hoc, quod liberatur facit, punitur dum ex hoc, quod liberatur facit, aliquis accedit præter intentionem ejus, quod voluntas ejus. Et ad id clara sunt, ut explicatione non elegant.

XVII. Quapropter, ut obseruat idem S. Doct. in 2. diff. 36. qu. 1. art. 3. in actu peccati est aliquid, quod potest reformatum: aliquid vero est, quod non vult, immo præter intentionem ejus accedit; ut corruptio naturae conquisit, vel etiam ipsa indecoris actionis: Et ideo in hoc, quod liberatur facit, punitur dum ex hoc, quod liberatur facit, aliquis accedit præter intentionem ejus, quod voluntas ejus. Et ad id clara sunt, ut explicatione non elegant.

XVIII. Observat insuper S. Thom. tum hoc art. 2. ad 1. tum in 2. diff. 36. qu. 1. art. 3. citato ad 3. Quod pars ordinatur us medicina ad culpam, sed non semper us medicina illius, qui peccavit; quod enim laico suffundatur, non est ad correcctionem ejus: sicut filius, quod bema in inferno damatur: sed deinceps, vel etiam vela super eum, per artem.... Et ideo si per peccatum corruptum principium ordinis, quae voluntas hominis subditur Deo (quod est ultimus finis) erit deordinationis, quantum est de se, irreparabilis.

XIX. Ex quibus infertur, quod cum peccatum veniale talem

M deo-

Tractatus IV. De Vitis, & Peccatis.

deordinationem ponat, quia salvat ordinem ad ultimum finem, nec tollat principium vita spiritualis; non inducit deudem irreparabilem, nec reatum poenam eternam, sed temporalem. Quare Div. Thom. hac qu. 87. art. 5. Peccatum (inquit) cuius reatum pena eterna, in quantum irreparabilem refugiat ordinem divinam iustitiam; per hoc sedet, quod contrarius ipsi principio ordinis, quod est ultimus finis. Manifestum est autem, quod in quibusdam peccatis est quidem aliquo inordinatio; non tamen per conversitatem ad ultimum finem, sed solum circa ea, que sunt ad finem; in quantum plus, vel minus debita est intenditur, salvato ratione ordine ad ultimum finem, cuius probitudo appetit in perpetua poena perpetua culpa. Ita S. Doct. in 2. dist. 42. art. 5. ad 4. & hoc art. 3. ad 3.

§. II.

An Poena Peccato Mortali debita sit Infinita Quantitas?

XIII. **D**ecit hoc agit S. Thom. hac qu. 87. art. 4. Et sensus eius est: an sicut peccato mortali debetur poena infinita durationis: ita etiam debetur poena infinita gravitatis, & intentionis.

XIV. Dico ergo secundo cum eodem. Alcui peccato, nempe mortali debetur poena partim infinita, partim finita. Prob. Poena debet proportionari peccato; sed aliud peccatum, non solum ab eo avili. Tertio. Ex hunc ipso peccatis, quod cum privet gratia, sine qua non potest fieri remissio peccatorum; si in tali statu moratur, semper in culpa remanebit, cum non sit ulterius suscepitus gradi: manente autem culpa manet debitum poema, alii remanent aliquid inordinatio in Universo. Sed haec tria concurrent in peccato mortali: offendit enim Deum infinitum magnum, cumque propter creaturam, cui adhuc, & cui velle semper adhucere, contemnit; gratia insuper privata, sine qua reatus poema deliri non potest; ergo si in tali statu moratur, irreparabiliter, & in eternum puniendus erit. Videatur D. Thom. citato loco.

VIII. Sed dices primo. Poena debet communiquerari culpi: sed culpa temporaria, ita rite brevi momento committitur: ergo poena eterna esse non potest.

IX. Respondeo cum Div. Thom. hac art. 3. ad 1. dist. maj. Debet communiquerari quod acerbatur, conc. m. Quod durationem, nego major. Poena (inquit S. Doct.) peccato proportionari secundum acerbitatem, tam in iudicio divino, quam in humano. Sed sicut Augustinus dicit 21. de Civitate Dei (cap. 11.) in iudicio requiruntur, ut poena adsequatur culpa secundum durationem. Non enim quia adulterio, vel homicidio in momento committitur, propter huc momenta poena punitur sed quandoque quidam perpeccare carcere, vel exilio: quandoque etiam morte: in qua non consideratur occisio nisi potius quid in perpetuum austerius a faciebat iuramentum: & se representas sive modo sternatim poena infelix divinitus.

X. Iustum tamen est, secundum Gregorium (lib. 4. Dial. cap. 44.) quod qui in suo eterno peccauit contra Deum, in eterno Dei puniatur. Dicitur autem aliquis in suo eterno peccato, non solum secundum continuationem actus in tota omnia vita durans: sed quia ex hoc ipso, quod finem in peccato confitit, voluntate habet in eternum peccandi. Unde dicit Gregorius (super canticos) quod iniuste voluntate sine fine vivere, ne sciret sine posse in iniquitatibus permanere.

XI. Hic dubitari merito potest: an dum S. Thomas dixit, poena damni esse infinitam: intellectu, eam esse infinitam simpliciter: aut secundum intentionem, vel acerbitatem?

XVII. Respondendum tamen est negative. Et ratio est: prima. Nam privatio Dei, quae est poena damni, est privatio Dei, non absolute, sed ut visibilis, seu participabilis a creatura per visionem: sed quavis Deus in se, & absolute sumptus est simpliciter, & omnibus modis infinitus, non est tandem infinito modo participabilis a creatura per visionem, ergo cum quantitas privationis defumenda sit ex quantitate formae, qui privat: cum forma, qui privat poena damni, tempore visio Dei, non fit infinita simpliciter in se, sed folum extrinseco, & objective, idem erit dicendum de ejus privatione.

XVIII. Secunda ratio est. Poena damni proprie est illa animi dolor, quia quis percipit ex eo, quod in eternum divinitatis conspicuus privatus sit. Ut enim ait Div. Thom. Quo 2. de Malo art. 2. ad 8. Poena essentialis (alias poena damni) consistit in separatione a Deo, & dolore ex inde proveniente. Certum est autem, hunc dolorem non esse infinitum simpliciter ergo nec poena damni.

XIX. Tertia ratio est. Si poena damni esset infinita simpliciter infinita, ergo ei debita est poena simpliciter infinita.

XX. Sed dices primo. Peccatum mortale est offensio simpliciter infinita: ergo ei debita est poena simpliciter infinita.

XXI. Confirmatur. Quamvis peccatum sit simpliciter in ratione offensis infinitum, unum tamen peccatum est gravius alterius: ergo quamvis poena ipsi debita sit simpliciter infinita, una tamen potest esse gravior infinita.

XXII. Respondeo primo, concedendo totum. Nam peccatum mortale, quantum est ex se, promeretur poenam intensive infinitam, etho de facto tali poena non puniatur: quia, vel non est possibilis, vel homo ejus non est capax. Huic respondet faverit Div. Thom. in 2. dist. 46. quist. 1. art. 3. dicens: potest & alia ratiō assignari, quare poena peccati mortali sit eterna: quia per illud circa Deum, qui est infinitus, peccatur: Unde cum non possit esse poena infinita per intensitatem, quia creatura rationabilis durationem in infinitum excedeat: & quia animalia peccavit, debetur sibi non solum poena damnī, sed etiam poena sensus. Ita S. Thom. in 2. loco laudato ad 2.

XXIII. Respondeo secundo, conc. ant. neg. conseq. In peccato enim mortali est ratio offensis, & ratio malitia mortalis. Peccatum ut offensa est, non respondet poena, sed facit alios & hanc, ut sit equalis, debet esse infinita.

Poena autem correspontet malitiæ, quia ordinatur contra turpitudinem, & inordinacionem, quam malitia ponit. Et cum malitia peccati mortalis sit finita, poena quoque debet esse finita. Doctrina hac sumitur ex D. Thom. laudato loco in 4. sent. dist. 46. qu. 1. art. 3. ad 6. ubi ait: Quod poena respondet culpa, proprie loquenda, secundum inordinacionem, que inventur in ipsa, & non secundum dignitatem ejus, in quam peccatur, quia se culibus peccato reddetur poena infinita in tensione.

XXIV. Ad

Quæst. VII. De Effectibus Peccati, &c.

179

enim est proprietas pro peccatis nostris: nos pro nobis natus sumus, sed etiam pro sociis mundi (1. Joann. 2. ver. 2.) sed Christi merita non applicantur Damnatis, quia non sunt Christi membra, ut docet D. Thom. 3. par. qu. 8. art. 3. nec pro illis in tali statu existentibus Christus suam obicit passionem, & merita; ergo peccata quadam culpam in hac vita non remissa, quacumque sunt, non remittuntur Damnatis.

V. Nec dicas primo. Esto dannatis remitti non possit peccata venialia quadam culpam per satisfactionem, aut meritorum Christi applicationem, posse tamen remitti per satisfactionem: eo modo quo in Purgatorio existentibus, per satisfactionem aliquam temporalem remittuntur poena, & culpa veniam hic non remisit.

VI. Nec dicas enim, disparem esse rationem. Nam in Purgatorio existentes habent gratiam, qua per voluntariam poenam acceptationem culpa venialis dimitti potest. Nam ut docet Div. Thom. in 4. dist. 21. qu. 1. art. 3. quælibetcula 1. Culpa venialis in eo, qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem Purgatorium: quia poena illa aliquatenus voluntaria virtute gratia habebit, cum expianda culpam omnem, qui simul cum gratia habeat poena. At in Damnatis, nec est gratia, nec voluntaria poena suscepit, sed continuo ad culpam affectus, & a poenis avertio.

VII. Dices secundo. Culpa venialis per se tantum meretur poenam temporalem; ergo in Damnatis non meretur poenam diuturnam, cum non sit necesse, illam esse gravirem in Damnatis, quam in aliis.

VIII. Respondeo, neg. conf. Imo & suppositum. Ut enim D. Thom. docet hac qu. 87. art. 5. ad 3. Aeternitas poena non respondet quantitas culpa, sed irremissibilitas ipsius. Et qu. 7. de Malo art. 10. ad 5. Non propter majoritatem culpa ipsius venialis, peccatum veniale conjunctum mortali diutius puniatur: sed propter inadmissibilis, quia prouent ex adjutorio. Et ad 2. dixerat: Quod acerbitas poena directe respondet quantitas peccati: sed aeternitas poena respondet irremissibilitas ipsius. Quia quandoque cœlio aliquando peccato venialis per accidens.

IX. Dices tertio. Deus ex communi Theologorum axiomatica punita circa condignum, & remunerat ultra condignum: sed si in Inferno puniret peccatum veniale poena eterna, puniret ultra condignum, cum ei poena duxerat temporalis debeat: ergo &c.

X. Respondeo, dist. min. Si puniret per se, conc. min. Si solum per accidens, nego min. Poena per se veniali debita est tantum temporalis: & hac punit illud Deus, dum ejus quantitatem attendit: quod vero per accidens, dum conjungit cum mortali, poena eterna illud puniat, hoc procedit, quia cum veniale illud factum sit inadmissible in eternum; sicut in aeternum manet culpa, ita in aeternum manere debet poena. Dicit tamen Div. Thom. qu. 7. de Malo art. 10. ad 7. quod Poena peccati venialis, etiam cum in inferno puniatur, mitigatur quantum ad acerbizatorem. Videatur D. Thom. ibi.

S. II.

Resolutio secunda Partis.

XI. Dico secundo. Valde probabile est peccatum five mortale tale, five veniale, non remissum culpam in hac vita non puniri in Inferno poena eterna, sed temporaliter tantum. In hanc fententiam procedit D. Thom. in 4. dist. 22. qu. 1. art. 1. ad 5. ubi relata opinione altorum voluntum, peccata per confessionem, vel contritionem quadam culpam, & poenam efficiunt remilla, punienda esse in inferno pro pecata: Sed hoc (inquit) non videatur verisimile. Quia veniales idem in inferno eternaliter puniuntur, quia semper manet; cum non sit ibi aliquis, quod culpam delere posset: sed poena ex hoc ipso, quod solvit, expiat. Et ideo alii dicunt: quod poena, cuius est aliquis debitor post culpam remissam, in inferno puniatur temporaliter. Nec propter hoc sequitur, quod sit in inferno redemptio: quia poena solvit, non redimuntur. Nec est inconveniens, quod quantum ad aliquid accidentale poena inferni mitigatur usque ad diem iudicii, sicut etiam sicutur.

XII. Ex quibus S. Doct. rationem pro hac affectione ministrat. Nam ideo peccatum veniale non remissum in hac vita, quod culpam, externaliter in inferno puniatur; quia cum culpa in inferno deleri non possit, culpi veniales in hac vita non deleter semper manet: & manente culpa reatus poena manere debet, nec defuisse potest: ergo si superponatur peccatum veniale, aut mortale dimissum quod culpam, non est, cur per satisfactionem condignum, & equalem, poena temporali etiam in inferno solvi posset.

XIII. Prævenit insuper S. Doct. rationes, que in contrarium objiciunt. Nam primo non sequitur, quod in inferno sit redemptio: etenim ille a poena redimitur, qui a poena ex toto, vel ex parte absolvitur; qui vero totam poenam luit, ac solvit, non redimitur. Nec sequitur inconveniens, ex quo poena Damnati in aliquo accidentaliter ministratur. Ego enim status Damnatorum, utpote in termino, sit invulnerabilis: esto nulla poenam mitigatio eis sit futura, quod indicat vel unica gutta aquæ dividit Epuloni in inferno posito ab Abraham denegata. Unde S. Augustinus, in Psalm. 105. Ad dubium: an poena Damnatorum aliquando mitigetur? Respondet, non ita mitigari, quasi ea, quia quicquid semel subiicit, fiat minor, aut totaliter, aut per intervalla: quod docidemus diles ille, qui gutta aquæ petit, non obicit. Ex quo Theologi inferunt, erroneam esse querandam

M. 2. Vete.

Tractatus IV. De Vitiis, & Peccatis.

beratur, & afflictus temporis probaretur. Inde laudata Davidis fide, quod cum videret, se post promissam veniam, ad hunc punitur, non diceret, se a Propheta esse deceptum, nec adversus Deum murmuraverit, quasi falsam peccatorum ejus indulgentiam pronunciaverit, subdit: Intellegat enim vir alfa-satius... quantum ponatur eternum ejus: esse digna pecca-ta pro quibus cum temporalium emendationibus ueretur, videbat erga se & manus vestram, & non negligi medicanum.

XXV. Ad tertium dico, Christum superabundanter satisfacere: sed per modum causa universalis, & pro omnibus sufficienter, quod non tollit necessitatem satisfactionum particularium. Cuius enim universalis non defrustrit causa particularis, sed in omnes inficit, & dat efficaciam ad determinatos effectus: alias ex quo Christus satisfecit, superflua essent omnia nostra opera, & orationes i[n] nihilque de nostra salute debemus esse solliciti. Dicendum ergo cum D. Thom. in 2. dist. 27. q. 1. a. 6. Quod meritis Christi effundatur omnium meritorum, a quo omnium merita efficaciam trahunt: unde est quedammodo sicut causa universalis, quam operes ad effectus determinatos applicari per causas particulares, sicut sunt Sacrae Scripturae, & orationes Ecclesiae: Et inde est, quod non causum Christum oramus, sed & Santos ejus, quorum meritis, & precibus auxiliis ejus percipimus. Ex quo ergo Christus superabundanter satisfecit, quod nemo nisi virtute ejus, & efficacia sua satisfactionis satisfacere posse.

XXVI. Ad quartum similiter dico, satisfactionem Christi suffici infiniti valores, per modum causa universalis, & sufficientia: requiri tamen ut per particulares satisfactiones cuique applicetur, ad hoc, ut efficax sit: hoc enim est Christus compati, iuxta illud Apostoli Rom. 8. v. 17. Cohesione au-rem Christi, si sumus compatiens, ut & conglorificemus. Si ergo non obstante quod Christus passus sit pro nobis debemus & nos eum eo pati, ut cum eo glorificemus: cur eti[us] ipse pro omnibus passione sua satisfecit, non debemus passi-ibus nostris cum eo, & per eum satisfacere?

XXVII. Ad quintum dico. Si injuriam facimus Christo, dum ultra ejus satisfactionem, addimus & nostras, quia sua satisfactione non foret sufficiens; cur ipso docente quotidie dicimus: Adversus regnum tuum; Domine nobis debita nobis? Nunquid per ipsum non sunt nobis sufficienter preparatum regnum, & dimisla peccata? Quemadmodum ergo haec a Deo patimus absque iniuria Christi; quia haec sunt media ab ipso voluta, ut fructus meritorum suorum ad nos perveniat: ea-dem ratione poterimus satisfactiones nostras suis adjungere, quia illi intergeminis iniuriam, immo potius eorum virtutem com-mendemus; dum nonnulli per eas, & eorum valore Deo satis-facimus. Merito igitur Concilii Tridentini 14. c. 8. ait: Dum satisfaciendo pasimus pro peccatis Christi Iesu, qui pro pecca-tis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficiens est, con-formes efficiuntur; certissimum quoque inde arham habemus, quod si comparimus, & conglorificemus. Neque vero ita nostra est satisfaciens haec, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Iesum: nam qui ex nobis tamquam ex nobis, nihilo profundemus; et cooperante, qui nos confortat, omnia possimus. Non habemus hominem, unde gloria eius; sed omnis gloria nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo mereamur, in quo fortificamur; facientes fructus dignos punitio[n]is; qui ex illo vim habet, ab illo offerunt Patri, & per illos acceptantur a Pa-tri. Hoc Catholicae Ecclesie doctrina est. Quia supposita Can. 14. ita pronuntiat: Si quis dixerit, satisfactiones, quibus ponentes per Iesum Christum peccata redimuntur, non esse cultus Dei, sed traditio[n]es hominum, doctrinae de gratia, & verum cultum, atque iustum beneficium mortis Christi obscurans; anachoreta sit. Et Can. 15. Si quis dixerit... contra iustificationem Christi, & scismem est, quod virile clavum, sublata pana eterna, ponat temporalis plenaria exsolvenda remanens, anachoreta sit.

Supradictum examinandum, an poena temporalis pro peccato mortalium remitto, aut etiam pro veniali in praeventi vita non soluta subienda, & solvenda remaneat in futura. Verum quia est quod pertinet ad articulum de existentiis Purgatoriis post hanc vicem: ideo eam omitimus, suo loco, si Deus spatiacione dederit, pro meritis examinandam. Interim hunc Tractatus de Peccatis finem imponimus.

TRACTATUS QUINTUS.
DE LEGIBUS.

D perfectam notitiam peccati maxime ju-vat legum cognitio, dicente Paulus Rom. 7. v. 7. Peccatum non cognovi nisi per le-gem, nam concupiscentiam nece-sib[us] n[on] possum. Non concupisces. Oportuit ergo ad pleniorum disputationum de peccatis intelligentiam, ac Tractatus de Legibus immediate succederet. Ita enim agit D. Th. hac 1. 2. q. 9. 90. Materiæ legum communis est Philosophi, Juris, ac Theologis: nobiliori consideratione circa eas occupantur Theologi. Nam Philosophi tradiderint ea folum, que naturali lumine cognoscit[ur] possunt; & que iudicantur conductae ad hominum mores recte instituendos, & ad Rempublicam in pace, concordia, & iustitia contindendos. Juris periti, qui jus Ceareum, ex generalibus principiis naturalis, & moralis Philosophia deducunt in particulari leges, civili auctoritate con-ditas, ad Reipublice motes politicos instituendos, five ad exter-nam iustitiam, five pacem servandam. Iuris periti, qui ius Canonicum, seu Pontificium preferuntur, de legibus, Ecclesiastica auctoritate prescriptis, disputant, quibus iusta moderatione res Ecclesiastica, ac Personæ ipsæ in suis officiis, & ordinibus Ecclesiasticis se concinante. Theologi vero non solum leges divinas positivas, quæ proprie ad illos pertinent, cum sola Dei revelatione nota sunt, perferuntur: verum etiam de lege naturali, & humana disputant; sed ob altorem finem, nempe, ad conscientiam fideliem bene formandam, & dirigendas actiones eorum ad meritum vita eterna. Ad hunc ergo finem praesentem Tractatum dirigimus, eodem ordine, quo Angelicus noster Præceptor, ipsum distribueret.

QUESTIO I.

De his, qua pertinent ad substantiam Legis in communi-

IN hac questione exminimamus naturam, finem, conditio-nes, divisionem, & alia ad substantiam legis in communi-necessaria.

DUBIUM I.

Quid sit Lex, ac cuius Potestia Actus?

S. I.

Varia Legis acceptio[n]es: cum quad Nomen, cum quid Rem.

Nomen Legis varie derivant Auctores. Isidorus 4. 2. Origin. cap. 10. a. legendu[m] vocatam ait, eo quod leges olim scripto tradebantur, et ab omnibus legi possent, vel

do accepta acti sumus in hoc tractatu: que a D. Th. hoc a. 4. definitur sic: Lex est quodam rationis ordinatio ad communem ab eo, qui curam Communis habet, promulgata.

QUEST. I. De Legi in Communi.

do accepta acti sumus in hoc tractatu: que a D. Th. hoc a. 4. definitur sic: Lex est quodam rationis ordinatio ad communem ab eo, qui curam Communis habet, promulgata. Ubi illa rationis ordinatio adhuc sumitur pro actu rationis, quod Superior ordinat, ac præficiunt ordinatio, quae sit efficax vi cogendi habens, seu obligatoria, & fixa, ac stabili: quod a ratione legis excluditur mutatio, oratio, & consilium, quod per modum fusions, non obligatoria, ut ordinatio proponuntur. Debet etiam esse fixa, & stabili, ut distinguatur a precepto. Nam eti[us] Princeps faciet preceptum toti Com-munitati, per unum, aut alterum diem servandum, illud non est lex; quia non habet esse fixum, & quia perpetuum, sed vel statu tempore, vel latere morte præcipiens, est non revocatum, desinens. Ly ad bonum communem excludit leges tyrannicas, quæ non essent honestæ, & justæ. Tum precepta, aut statuta, quæ in privatam bonum a Rego, vel Princeps conferuntur. Ly ab eo, qui curam Communis habet, rejeti a ratione veritatis Precepta Patrum familiæ, & alii ejusmodi; que eti[us] obligatoria sunt, leges tamen proprie non sunt. Ly tandem promulgata, indicat, statuta, & leges a legitima potestate conceptas, ac etiam conserptas non habere proprie vim legis, & obligatorias, quoque promulgatione non intinerant. Ita explicata definitio tradita a D. Thoma optima est. Quod si aliam fuisse velis, lex in genere describi potest, quod sit: Regula perseverantis ordinatio actionum humanarum, ingentia, vel præscripta proper bonum communum ab eo, qui curam gerit Communis, & in ea obser-vantur. Quod si aliam fuisse, quod statuta, vel imperio, licet elcidere, & quantum ad substantiam sit ac intellectu, supponit, & movet, aut intellectus absque voluntate movere non potest quod exercitum.

XIII. Secundi vero pars, nempe, quod est lex sit effe-ntialiter aliquod rationis: omnis tamen lex positiva, non so-litas rationis sit, sed adum voluntatis connotet, & supponit; Prob. Tum quia actus legislativus, estis actus rationis, esti-tem rationis non speculative, sed practica: nimis actus imperii, ut dictum est, & dicitur; sed actus imperii licet elcidere, & quantum ad substantiam sit ac intellectu, supponit, & movet, aut intellectus absque voluntate movere non potest quod exercitum.

XIV. Quater: Quis sit actus intellectus practici, in quo effentialiter constitit lex. Et quis sit actus voluntatis, quem lex connotat, & supponit. Respondeo ad primum. Verius esse, quod actus rationis, in quo effentialiter constitit lex, sit actus imperii, nec sufficiens actus iudicij. Quantumcumque enim Superior iudicet, aliquid esse bonum, & faciendum; quando illud non praep-ponit, non fert legem, nec subdit tenet illud facere; quod manifestum est in his, que cadunt sub confilio. Nam h[oc] iudicantur a Deo esse bona, immo meliora: quia tamen nec Deus illa præcepit, nec aliis habens potestatem legislavit; ideo nec de illis est lex, nec Fideles ad ea servanda obligantur. Debet ergo accedere imperium rationis practica præscribentis, & dicens: Hoc debet fieri; & statim aderit lex. Quemadmodum enim ex principiis universalibus speculabilibus per vim consequitur sequitur conclusio: ita ex principiis universalibus rationis practica sequitur per imperium dictamen, vel portio[n]em rationis, juxta quam agi oportet: ut indicat D. Th. hoc a. 1. ad 2.

XV. Respondeo ad secundum. Actum voluntatis, quoniam debet supponere lex, non esse actus imperii, nec sufficiens actus iudicij. Ut bene regatur in ordine ad finem supernaturalem humana menti proflus ignotum. Existentia legum ostendunt, quod naturale quidem, ipsu[m] lumen rationis, & insuper Sacra Scriptura multa prescribens ad legem natu-ralium spectant, & supernaturalem; multa etiam ad legem positivam divinam habentur tam in veteri, quam in novo Testamento. Quod leges humanas, eas legare est in Jure Civili, tum Canonico. Legum etiam utilitatem ipsa ex-perientia testatur. Constat enim, per leges iustitiam, pacem, ac concordiam, aliquę multa bona in societate humana pro-movet, multa etiam mala impedit; adeo ut Republica fatu-tem in legibus constitutum est, circa Arisotles, Rhetoric.

XVI. His prænotatis: quod circa substantiam legis in Scholis disputation, est: in quo actu lex collocanda sit, in actu intellectus, an voluntatis, an in utroque. Scopus eam forma-liter collegat in actu voluntatis præsupponit actuum intellectus. Sanctus Thomas hoc a. 1. sententia legem esse formaliter actum rationis, connotans tamen actuum voluntatis. Aliqui extra utramque scholam, legem dicunt, aquiliter considerare utroque actu, intellectus, & voluntatis.

S. II.

An Lex effentialiter sit Actus intellectus.

XVII. Dico. Lex effentialiter est actus intellectus, presupponens tamen, & connotans actuum voluntatis. Hæc refutatio affinis est alteri, quam statuimus Tom. I. in 1. p. Quæst. 1. de Providencia Dei Dub. 3. ubi Providentiam diximus esse effentialiter actum intellectus, presupponit actuum voluntatis, contra eundem Scotum. Prior ergo pars probatur a D. Thom. hoc a. 1. in Arg. sed contra, hoc difensus. Actus legis est præcepere, & prohibere: sed imperare est actus rationis, ergo, & actus legis. Min. ostendit ex supra distis 9. 17. a. 1. ubi hec habet: Imperare est effentialiter actus rationis: imperare enim ordinis eum, cui imperat, ad aliquid agendum intimando, vel denuntiando; sic autem ordinare per modum ratiocinationis, est rationis.

Deinde in Corp. articuli sic discutitur: Lex est regula, & mensura actuū humanae, secundum quam inducitur aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur: sed locutio regulæ, & mensura humanae actuū est ratio, rationis enim est, per modum primi principi ordinare; ergo &c.

XVIII. Confirmit Superior mediante legi obligat subditos ad obedientiam: obligare autem proprium est imperii, quod in hoc differt a confilio: consilium enim dirigit, sed non obligat: quia actus imperii est rationis; ergo &c. — Addo, quod legem ferre est quodam loquii: sed locutio interior est actus intellectus, qui est spirituale os animæ; ergo ad eumdem pertinet ipsa lex.

XIX. Accedit: quod lex in Scripturis dicitur illuminare. Ps. 18. v. 6. Proscriptum Domini luciganum illuminans osculos. Ps. 118. v. 105. Lucerna pulchra mea verbum tuum, & lumen iunioris mei. Et Proverb. 6. v. 23. Mandatum lucernæ est, & lex lucis. Hæc autem pertinent ad intellectum; ergo &c.

XIX. Quod vero lex ita sit actus rationis, ut per se in suo effentialiter concepta non includat actuum voluntatis; Prob. pri-mo. In lege naturali, quæ jubet, ea suo tempore, & loco fieri, quæ secundum se bona sunt; prohibet autem, quæ per

se, & ex natura sua sunt mala: sed h[oc] prevente omnem voluntatem. Nam quod Deus sit colendus, & amandus, pa-rentes honorandi, quod furtum, & adulterium int fugienda, ratio naturalis sic dicit; ut præveniendo omnem Legislatoris voluntatem, immo, suffit pro impossibile, nullam esse in eo voluntarem, nihilominus legi naturali teneremur illa facere, & ita fugere, ergo &c.

Probatur secundo. Polita voluntate Superioris, eti[us] subdi-tus eam cognoscit, non obligatur ad legem servandam, quo-que ei non intinetur: unde Religiosus, eti[us] feliciter voluntate Superioris, eti[us] ad faciat aliud, non obligat illud facere, anequeam ei imperetur. E contra vero si aliquid præcipiat Superior, eti[us] non habeat voluntatem, ut ponatur in executione, tenetur illud exequi. Sic Abraham verum habuit præceptum de immolando filio, tenebatur illud implere, cum patrem Deus non haberet voluntatem, ut illum de facto immolare. Et si Princeps aliquis legem ferret, non cupiens (five ex malitia, five ex alia causa) ut subdici tam præcep-tum faciens, volens tamen legem eis ponere, esset vera lex; ergo non requirit ad essentiam legis, ut Legislator ve-leret a subditi fieri, quod iubet; ergo ad essentiam legis sola intima*to* per rationem sufficit.

XIII. Secundi vero pars, nempe, quod est lex sit effe-ntialiter aliquod rationis: omnis tamen lex positiva, non so-litas rationis sit, sed adum voluntatis connotet, & supponit; Prob. Tum quia actus legislativus, estis actus rationis, esti-tem rationis non speculative, sed practica: nimis actus imperii, ut dictum est, & dicitur; sed actus imperii licet elcidere, & quantum ad substantiam sit ac intellectu, supponit, & movet, aut intellectus absque voluntate movere non potest quod exercitum.

XIV. Quater: Quis sit actus intellectus practici, in quo effentialiter constitit lex. Et quis sit actus voluntatis, quem lex connotat, & supponit.

Respondeo ad primum. Verius esse, quod actus rationis, in quo effentialiter constitit lex, sit actus imperii, nec sufficiens actus iudicij. Quantumcumque enim Superior iudicet. Aliud aliquid esse bonum, & faciendum; quando illud non praep-ponit, non fert legem, nec subdit tenet illud facere; quod manifestum est in his, que cadunt sub confilio. Nam h[oc] iudicantur a Deo esse bona, immo meliora: quia tamen nec Deus illa præcepit, nec aliis habens potestatem legislavit; ideo nec de illis est lex, nec Fideles ad ea servanda obligantur. Debet ergo accedere imperium rationis practica præscribentis, & dicens: Hoc debet fieri; & statim aderit lex. Quemadmodum enim ex principiis universalibus speculabilibus per vim consequitur sequitur conclusio: ita ex principiis universalibus rationis practica sequitur per imperium dictamen, vel portio[n]em rationis, juxta quam agi oportet: ut indicat D. Th. hoc a. 1. ad 2.

XV. Respondeo ad secundum. Actum voluntatis, quoniam debet supponere lex, non esse actus imperii, nec sufficiens actus iudicij. Ut bene regatur in ordine ad finem supernaturalem humana menti proflus ignotum. Existentia legum ostendunt, quod naturale quidem, ipsu[m] lumen rationis, & insuper Sacra Scriptura multa prescribens ad legem natu-ralium spectant, & supernaturalem; multa etiam ad legem positivam divinam habentur tam in veteri, quam in novo Testamento. Quod leges humanas, eas legare est in Jure Civili, tum Canonico. Legum etiam utilitatem ipsa ex-perientia testatur. Constat enim, per leges iustitiam, pacem, ac concordiam, aliquę multa bona in societate humana pro-movet, multa etiam mala impedit; adeo ut Republica fatu-tem in legibus constitutum est, circa Arisotles, Rhetoric.

XVI. Itaque h[oc]ne, vel similem progressum in lege ferenda tenet Legislato. Primo: Ponderatis prudenter omnibus, tum circumstantiis, tum mediis, judicat bono publico expedire ut talis, aut talis lex feratur. Deinde per voluntatem hoc approbat, eligitque, hanc legem ferre pro alia. Postea intellectum ad imperandum sui decreti executionem, eamque media pro-mulgatione, tamquam mentis sua interpretate, manifestat.

S. III.

Sectiarum Rationis contraria.

XVII. Objicit primo varia autoritates, quibus conno-tantur, ut ostendere, legem in actu voluntatis constitue. Psalm. 32. v. 9. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volunt, & legem tuam in medio cordis mei. Ps. 102. v. 7. Nostræ fecit vias suas Moys[is] Israel voluntibus, ut colatis eum, & faciat eis voluntatem, id est, ejus leges servies, ac impletis.

XVIII. Confirmit Leges civiles dicuntur esse Principium placitum. Nam 1. 1. si de cons. Princ. dicitur: Quod Principi placitum, legis habet vigorem. Hinc S. Aug. 1. de Civ. Dei c. 6. Arbitrio (inquit) Principi pro legibus erat. Et Arisot. in Rethor. c. 1. Legem dicit: esse communem civitatis en-jussum. Et Cicer. 1. de legibus: Legem ab electione dictam esse. Sed placitum consensus probatum, & quod ab electione procedit, voluntatis actum importans; ergo &c.

XIX. Respondet primo. Hoc argumentum retroqueri posse in Adversarios: nam leges in Scriptura vocantur: Lucerna, & præceptum illuminans, ut supra diximus, dicuntur etiam iudicia. Ps. 147. v. 20. Non fecit taliter omni nationi, & judecia sua non manifestavit eis. Sed lucere, illuminare, judeicare, actus intellectus sunt; ergo &c.

XL. Quod vero lex ita sit actus rationis, ut per se in suo effentialiter concepta non includat actuum voluntatis; Prob. pri-mo. In lege naturali, quæ jubet, ea suo tempore, & loco fieri, quæ secundum se bona sunt; prohibet autem, quæ per

Gott. Theol. Tom. II. Respon-